

ПРЕГЛЕД

ПРИЛОГ »МАЛЕ БИБЛИОТЕКЕ«

БРОЈ I. — МОСТАР 15-II- 1902. — ГОДИНА I.

ЛИСТОВИ И КЊИГЕ.

Наша савремена белетристична, научна и стручна књижевност развија се у посљедње вријеме, искључиво скоро, у нашим периодичним листовима, који су ове године досегли број који не памте ни најплодније периоде књижевнога нам развитака. Колико ово, на први мах, изгледа успјех наше књижевне продукције и знак ошћег интересовања, у толико ова појава указује на узрок неуспјеха на другој страни, а то је на узрок: зашто према толиким листовима тако *мало* књига излазе.

Наши књижевни листови сметају нашим књигама. Ма како чудно звучила ова реченица, она стоји. А стоји нарочито код нас, гдје књижевни листови нису у главноме *новине* за књижевност него су, добар дио, зборници савремене белетристике на-

ше. То се не би можда данас, како се листови ипак разумније уређују, толико ни примјетило да, хвала Богу, на ову шаку српске читалачке публике, не излазе *десетак* књижевних листова. Добра половина радова у ових десет листова су они који би имали у засебној књизи изићи, а то значи да пет листова излазе који потпуним својим материјалом замјењују књиге. Ако се овоме прибroje силни подлисци наше дневне штампе који су, већином скоро, оригинали и пријеводи белетристике и они забавни одсједи стручних листова, онда је јасно да то све скупа чини главни дио наше савремене књижевности. Ако се и појави у засебном издању које дјело, то је или прештампано или одштампано из ког листа. Књига, која није дотле нигдје штампана, излази једино потпором које наше закладе или по потреби које корпорације. Па бар да се већи дио тих радова што излазе по часописима одштампају у засебне књиге, што је са врло једноставним техничким радом и малим новчаним издатцима скопчано, него и данас још немамо у књизи Сремчева »Вукадина«, Веселиновићевих,

Станковићевић, Брзакових, и других радова. Немамо у засебном издању Достојевскова »Злочина и казне«, Горкова »Томе Гордјејева« и ако су оба та пријевода изишла и постоје један у »Полицијском Гласнику« (гдје о. г. излази и Достојевсков »Мртви дом«) а други у »Бранковом Колу«. Да није Српска Књижевна Задруга са својим колима и својим Забавником почела да прикупља наше оригинале и готове пријеводе, још би се дуго могло чекати на књижарска издања ових дјела.

Колико је књига практичније средство од листа не да се довољно рећи. Књига је прије свега приступачнија сваком, јер је засебан комплет, а поједине свеске листа су дио без кога комплет губи вриједност. Листови се као комплети плаћају са просјечно 12 круна док наше књиге ријетко пређу цијену двије круне. Листови фактички постоје за ону годину кад излазе, јер ко их увеже и чува, добро и јесте, ал за неколико година новија генерација за њих дознаје тек из јавних и приватних библиотека а за набавку њихову управо се и не зна гдје је врело, док су

књиге које су изишле и прије толико дценија, увијек роба која се и данас по књижарама може добити и о којима воде рачуна и трговци и публика. Осим тога књига је и спретнија од комплета листа, она је подеснија и за позајмицу. Уредништво *Мале Библиотеке* својим издањем малих књижица чини скромну услугу овој мисли за појачање издавања *књига*, користећи се уведеним начином претплате, тако да ће сваки читалац двапут мјесечно добијати засебне цјелине савремене нам забавне књижевности, које му служе уједно и као књиге његове библиотеке, а поред тога добијаће и одвојен прилог „*Прегледа*“ који ће допуњавати оно, што чини ово подузеће друкчијим од листова. Корист овог подузећа је нарочито у том, што ће оно да покупи многе ситније радове наших трудбеника, по разним часописима, и што ће многе нове оригинале и пријеведе у засебним цјелинама да донесе.

Избор радова ће бити увијек такав, да буде и од књижевне и забавне вриједности. Ако свака свеска ових књижица у часовима одмора пружи читаоцу неколико угодних тренутака и расположење

— она је испунила своју задаћу. Брандес вели: »Па да нам читање ништа друго није до невино разонођење, већ би само то имало своје вриједности, јер живот је и онако једнолик у својој тешкој борби.«

Ј. П.

ОЦЈЕНЕ И ПРИКАЗИ

* »Дивљи човек.« Срочио Сима Лукин Лазиф. Издање пишчево. Цијена 1 круна или 1 динар. Загреб, Српска Штампарија 1901.

Послије данашње феминистичке појезије у којој као да парфим кроз жиле тече а срце као да је у помаду одмекло, како је добро дошла једна књига са здравим живцима, мушком снагом и, ако је дозвољен израз, — слободним гестима.

Доста се човјек већ нагутао оних познатих магла, нагледао златних коса, суморних поља, цвјетних обала и дубоких ноћи. Човјек је сит ове музике што успављује, требала је једна звучна мелодија, која одушевљава и која у душу рони.

Таке поезије има у овој збирци. Прегршт пјесама са извјесним полетом, са заносом и искреним болом душе, у овој збирци, у стању је да покрене, да загрије срце, да понесе са собом човјека из свакидање прашине некуд у љепши, виши свијет.

А има момената кад човјек осјети потребу да се бар за три четири прста дигне над овом ђифтанском калдрмом и тражи средства да се

занесе, да се вијне, да се опије. Тражи музику, вино, пјесму. Драж пјесме и музике заноси га, заборавља дневне сићушне ствари а ум и срце своје предаје нечем вишем, нечем што заокружава мирис од измирне ил од парнаског балсама. Осим хумористичних подужих пјесама, које нас подсјећају на омиљени Змајев жанр, и неколико ушטיפака, који су имали да испуне празна мјеста страница — писац нам је дао низ пјесама које могу сузе да маме, уздисаје да изазивљу, крв да узбуњују и чело да набирају.

Послије сребрног звука у оним сонорним пјесмама Змајеве поезије, оваки стихови ријетко да се јаве у наших пјесника. Послије оног снажног Шантићевог усклика »Остајте овдје« наши млађи синови Муза шапућу у својим пјесмама, сањају и анемичном малаксалошћу успављују сами себе.

Са како челичном снагом израза а са пуно душевна бола звуче стихови са којима се писац прашта од Светозара Милетића!

У данима кржљавости: колико снаге у осјећајима?! Колико мушких ријечи и истинског бола!

У предговору писац напомиње да су то плодови првог његовог младачког одушевљења и добре воље, а како он никада није трпио шаблонске стеге, и како му је вазда више стало до мисли и садржаја него до празне форме и беспослених зачкољица, мисли да се правом може назвати — »Дивљим човеком«. Са дивљим људима је тешко изићи на крај и зато радо признајемо »жителиу загребском« да је у неким својим пјесмама могао припазити мало више на

форму. Нарочито је требао писац бити на чисто које су његове пјесме са претензијом на праву поезију а које нису. Некако »не иде свака на сваку ногу чизма«. Гдје је мјеста »Божјим људима«, »Паји Јовановићу«, »Србобрану«, »Певајмо бар«, »Стручку невена«, »Српској цркви« и т. д. ту неугодно стрше ствари лакшег манира, zgodне за шаљиве алманахе. Оне су прве златна зрна која се у нарочитој кутији чувају.

* Из »Нове Искре« одштампана је студија о животу и раду Свегозара Милетића од дра Г. Геришића. »Ср. Књ. Гласник« у својој биљешци напомиње: »У овом делу има врло важних података за познавање политичког и друштвеног живота српског народа под Аустро-Угарском, у време кад је тамо пок. Милетић био главни представник српских националних идеја. Из тих података опажа се јасно колико је пок. Милетић и као мислилац био изнад других политичких личности, и с колико је снаге, одушевљења и истрајности руководио политичку борбу за одбрану народних права«.

* Као што њемачка штампа доноси, Судерман је претрпио потпуни пораз са својом најновијом драмом »Да живи живот«. То је скрпљена радња, са позајмицама од свију свјетских драматичара, без крви и живота. »Die Umschau« вели при свршетку свог реферата, да су бесконачно дугачких 5 чинова ове драме пуни бомбастичних диспута, вулгарних фразеа и софизама. Критика жали да последице ове драме мора својом оцјеном да забада крст на гробу једног литерарног мртваца.

ИЗ ЛИСТОВА

+ Борислав Станковић написао је у »Колу« (Св. 1, 2, 3.) причу »Покојникова жена« у којој су изражене одличне особине овог нашег даровитог приповједача, а у »Срп. Књижевном Гласнику« (Св. 2) отпочео је штампати свој позоришни комад »Коштану«. Ово позоришно дјело има нарочиту драж познатог врањског живота, кога је писац на умјетнички начин и изразито приказао.

+ Од Јанка Веселиновића почео је у »Бранковом Колу« излазити роман »Сељак«. Овај је роман почео био у »Звезди«, која је престала, а изгледа да ће бити пандан »Сељанци«, која је призната међу најбоље радове Веселиновићеве.

+ Симо Матавуљ има у »Срп. Књ. Гласнику« (Св. 1.) причу »Марија«. Ово је прерада приче, раније штампане, у некадањем календару срп. ман. штампарије у Карловцима. Овдје је прерађена. Прича је од најљепших радова Матавуљевих из Биоградског живота. У »Колу« (Св. 2.) изишла је његова лична реминисценција на пок. Васу Пелагића »Ускоци«. У »Босанској Вили« (Бр. 2.) излази »Мрвица филожовије« из далматинског живота.

+ Од Свет. Ђоровића изишле су досад у »Бранковом Колу« (Бр. 1.) »Проклетство«, и у »Колу« (Св. 1.) дирљива цртица »На Нову Годину«. Познате су Ђоровићеве цртице са свог јаког лирског даха, а збијена и лака приказа. Тај свој жанр Ђоровић нарочитом брижљивошћу обрађује.

+ Бранислав Ђ. Нушић дао је »Покрету« (Бр. 1, 2.) забавну и хумористичку причу »Споменица Госпођице Савке«.

+ М. Ђ. Милићевић има у »Босанској Вили« забиљежену причу »Сава Дангубић и Карађорђе« (Бр. 1.) и у »Колу« причу »Испрошена једна а венчана друга« (Св. 3.).

+ Од оригиналних белетристичних радова доноси »Бранково Коло« из путничких успомена од Селимира Трпковића, »Туђа Кост« (Бр. 1.); »Српска Домаја« (Бр. 1.) »Краљевић Марко« од Гребострека, занимљиву идилу »Моје село« од Дишкрећанина, шалјиву игру у једном чину »Гост« (Бр. 2.) од Борислава Брадваровића, »Израиљ« (Бр. 3.) од С. М. и »Два кума« (Бр. 6.) од И. Ј; »Покрет« доноси цртицу Мил. Св. Вучковића »Повратак« (Бр. 1.), слику Ивана Ђаје »Нормандски рибар« (Бр. 2.); »Срђ« од Марице »Успомена једног новака« (Бр. 1.); »Босанска Вила« од Благоја Нед. Кечкића »Златни куршуми« (Бр. 2.).

+ 4. и 5. број »Бранкова Кола« изишао је заједно у спомен педесетогодишњице од смрти Петра II. Петровића-Његоша са овим садржајем: »Мисао« од Петра Петровића Његоша, из »Горског Вијенца« два призора из овог дјела са коментаром дра. Милана Решетара, »Владика Раде и његова појезија у српској књижевности« од Радивоја Врховца, »Петар II. Петровић Његош и начело народности« од дра Лазе Томановића. Овај је чланак написан на основу књиге од истог писца »Петар II. Петровић Његош као владалац«. Исти је чланак, недовршен, штампан раније у Његошевој свесци мостарске »Зоре«. »Владика

Раде и Срби Католици» од Марка Цара, »На гроб Владици Раду« од Ст. Бешевића Петрова, »Особине у језику Петра Петровића Његоша« од Јов. Живановића, »Поводом књиге г. Павла Поповића о Горском Вијенцу« од М. Решетара, »Из Његошева живота« писма »О Црногорцима« од † Љуб. П. Ненадовића.

+ Тихомир Остојић доноси у првој свесци »Летописа« за 1902. годину преглед књижевно-белетристичких зборника у 1901. години. Преглед је исцрпан и ако се писац не упушта у опширније приказе појединих саставака.

+ Земунски »Исток« има у свом 11. броју чланак »Српски књижевници — нежење« од Тимона. Према свом обиму, овај лист посвећује достојну пажњу српској књижевности. Напомињемо само да подлисцима, које по кадшто прештампа, назначи им и извор.

+ Од преведених прича напомињемо у »Босанској Вили« догађај из руског живота превод М. П. »Козачки коњ« (Бр. 1.), »Плаветна марама« од Н. du Plessac-а (Бр. 1. 2.) превео Ђ. Поповић-Даничар, »Стакло« од Курта Јулијуса Волфа превео Д. Јанковић. У »Срп. Књ. Гласнику« од Алфонса Додеа »Тартарен на Алпима« II. излази у наставцима у пријеводу Д. Л. Ђокића. У »Колу« арабеска »Женидба Господина Поњавице« од Јана Неруде, превела Зорка Ховоркова (Св. 1.). »Спава јој се« од Антона Чехова превео Јов. Максимовић (Св. 2.) (Ова је прича изишла преведена у другој свесци Чеховљевих прича у »Малој Библиотеци«.) Затим се у наставцима продужује роман Жана Торела »Пред срећом«, у пријеводу

Бор. Поповића. »Освит« приповијетка Вацлава Сјерошевског у пријеводу с пољског Л. Р. Кнежевића. (Св. 3.). У »Бранковом Колу« излази у наставцима »Викторија« историја једне љубави од Knuta Hamsun-а, »Мој сусед« од Wincenty-а Kosiakiewicz-а (Бр. 2.) превела с пољског К. Бобићева, »Цокуле малог Вучка« од François-а Corréе-а (Бр. 3.) превела с француског Минка Будисављевића Приједорска. У »Српској Домаји« (Бр. 5, 6, 7.) »Дамјан Капенко« од А. Свјентоховског (Владислава Оконског.) У »Покрету« излази у наставцима од Алфонса Додеа »Жак« у пријеводу Свет. А. Петровића, »Трагови у Песку« од Коломана Миксата (Бр. 1.) превео с мађарског М. Д. (И ова је прича изишла у биоградском издању Миксатових прича лањске године), »Подноћница« од Пиер Лотиа (Бр. 2.) превео Риск, »Моји први пиштољи« од Александра Дима превео Р. Т. З. У »Срђу« прича из глумачког живота »Валови живота« (Бр. 3.) са словеначког превео Ј. П. Ј.

† »Трговачке Новине« што излазе у Новом Саду доносе у неколико својих подлистака говор г. Тих. Остојића, што га је држао на беседи занатлијске омладине: »Педесетогодишњица Петра Петровића Његоша«.

КРОНИКА

† У »Школском Вјеснику« 9—10, 1901 год. изишла је врло лијепа и повољна оцјена на пријевод Нерине »Књиге мојега сина« од Ивана Васина Поповића. »Osvit« i »Behar« замјерају чи-

стоти језика у овом пријеводу. Смијешно је када ова два хрватска листа хоће једнога старога српског књижевника да уче српски!

+ У врло укусном издању изишла је у Биограду »Електрична индустрија у Србији« од проф. Ђ. М. Станојевића са 45 слика. Ова је књига прештампана из »Привредног Гласника« а посвећена Николи Тесли. Ова стручна књига украшена је и нарочитом сликом лихтдрука »Хидроелектрична централа у Ужицу«.

+ У српској државној штампарији штампано је у 200 комада књига »Састанак и одговор српских главара у Кучима 1614 год. ради устанка на Турке«. Ово је прилог критици извора за историју српског народа, од Јов. Н. Томића.

+ Из »Ловца« је прештампана приповијетка из псећег живота »Полканови мемоари« од Николе А. Љејкина а у лијепом пријеводу, с рускога, од Милована Ђ. Глишића. Овај плодни руски хумориста познат је из »Звезде« са своје приче »Где помаранџе зру«.

+ Као пета свеска »Групе Великошколаца Социјалиста« у Биограду изишла је брошира »Баци и Социјализам« од Августа Бебела.

+ »Српски устанак и прва владавина Милоша Обреновића 1804—1805.« Написао Др. Бартол. Превео Др. М. Р. Веснић. Београд, штампарија Д. Димитријевића 1901. 0⁰, стр. (21) 739. Цијена у меком 8 динара, а у тврдом повезу 10 динара. Ми ово дјело прелоручујемо српској читалачкој публици.

+ Из »Срп. Књ. Гласника« прештампан је познати Балзаков роман »Евгенија Гранде« у

пријеводу Д. Ђокића. Напријед је штампана студија Тенова о Балзаку у пријеводу Богдана Поповића. Ово класично дјело свјетске књижевности стаје 2 динара.

+ Др. Милан Савић издао је своју најновију књигу »Из прошлих дана«; у књизи су 20 слика, црта и прича у облику успомена.

+ Аца Миловановић штампао је своју књигу »У борби за опстанак«. У њој су описани догађаји из друштвеног живота у прошлој години.

+ Изишла је књига А. Сјетковога. »Старац Никита и његове три кћери« у пријеводу Живане. Цијена јој је 0.30 дин.

+ Пред избор срп. нар. сабора у Карловцима изишла је књига: »Како се бирају посланици« са уводом од Јаше Томића.

+ У српској државној штампарији штампана је књига »Поуке из српског језика« од проф. Живојина П. Симића.

+ Због извјесних незгода мостарска ће »Зора« да паузира до јула о. г.

+ У Биограду је покренута »Кривична Кроника« лист за криминалистику. — Опет један метак на здрав укус.

+ У Биограду отпочеће поново да излази »Дело«. И власништво и уредништво остаје старо.

+ »Позоришни Лист«, што је излазио у Биограду, престао је.

+ У Прагу је почела на чешком језику излазити »Српска Библиотека«. Као прва свеска изи-

шао је Нушићев драмат »Тако је морало бити« у пријеводу дра. Валцава Ховорке, а друга ће свеска бити Лазаревићева »Швабица«.

+ »Hrvatska Misao« зове се лист што је ове године почео излазити у Загребу у издању Стјепана Радића а под уредништвом дра Лава Мазуре. Ово је смотра за господарство, књижевност и политику. Лист је озбиљно уређен.

+ У Ђакову су почеле излазити илустроване новине за забаву, поуку и господарство »Наће Doba«. Излазиће сваке недјеље. Судећи по садржају и сликама, лист ће бити сличан бечког »Interessantes Blatt«-а. Уредник му је Макс Брук.

+ Сваке се године штампа у Бечу (»Preis-Verzeichniss«) »Каталог и цјеновник новина и периодичних листова«, што излазе у аустроугарској монархији и иноземству. И ове је године већ разаслата ова књига у којој су заступљени листови 32 народности, међу којима је и српска. Овом се каталогу преко године издају додатци у коме су допуне нових листова. Међу српским листовима не видимо ни половине заступљених и ако је то у интересу сваког власништва. Упозоримо све редакције наше да лист код своје мјесне поште или најбоље код самог уредништва овог каталога пријаве. Адреса: K. K. Post-Zeitungs-Amt I. in Wien. Формулари за испуњавање ове пријаве могу се добити код свију пошта.

+ Српска Позоришна Управа г. Д. А. Гинића дала је 6/II свечану представу на Цетињу у сла-

ву 50-годишњице од смрти Петра II. Петровића Његоша. У програму су биле ове тачке: »Посвета праху оца Србије« од Његоша; Одломци »Горског Вијенца«; »Лов ловили девет Југовића«, квартет; »Његошу у посмртни вијенац« од Стевана Стефановића; »Што ћутиш, ћутиш«, од Јенка; »Бјеше једно момче Црногорче« од А. Шантића; »За дом мио« од Шистека.

+ 22. јануара прославио је, у Биограду, Фотије Ж. Иличић своју четрдесетгодишњицу глумовања у улози »Циганина«. Иличић је одликован IV. степеном св. Саве и одушевленим поздравима многобројне публике.

+ Српски књижевник и драматург Бранислав Ђ. Нушић поднио је оставку на досадањем звању и отишао у мир. Г. Нушић примио се уредништва »Дневника«.

+ За драматурга Српског Краљ. Позоришта у Биограду именован је Ристо Ј. Одавић, уредник »Нове Искре«.

+ Јанко Веселиновић ступио је у редакцију »Кола« као сауредник.

+ У фебруару о. г. биће 50 година како је умро славни руски пјесник Никола Васиљевић Гогољ. Сва литерарна и интелегентна Русија спрема се да што достојније прослави успомену овог дана. Дјела ће му изићи у сасвим јефтином издању, тако, да ће их моћи свако набавити. Маса ће се заинтересовати за овог свог великана јавним предавањима, позоришним представама, новинарским чланцима а у Москви ће се ударити темељ Гогољевом споменку. Гогољева изложба московског литерарног друштва биће почетак осни-

вању Гоголева музеума. Приликом прославе донијећемо опширније о животу и раду његовом.

+ Чувени књижевник и естетик Георг Брандес, чијих је чланака и у нас доста преведено, прославио је у Копенхагену свој 60 рођени дан.

+ У наредној свески донијећемо именик листова. Нарочито ћемо поклонити пажњу оним листовима, које смо већ добили и које добијемо у замјену.

+ Госп. Стеван Сремац, наш сарадник, на свом путу за Дубровник, свратио се у Мостар, гдје се задржао неколика дана.

+ Наш пријатељ г. Михаило М. Јакшић, артиљеријски капетан у Нишу, одликован је од Султана IV степеном османлије. Искрено честитамо!

+ Главни Одбор Учитељског Удружења у Биограду, приређује 16. фебруара о. г. Забаву са Игранком, уз судјеловање Биоградског Пјевачког Друштва и г. Бранислава Ђ. Нушића.

+ 17. фебруара о. г. приређује српска мостарска омладина забаву са иигранком у корист сиромашнијех ђака Срба.

+ Друга и трећа, као и пета и шеста свеска »Мале Библиотеке« изаћи ће заједно, како би достигли одређено, тачно вријеме изласка.

+ Уз ову свеску доносимо нашим претплатницима, као прилог, дописну карту са ликом Ње-гошевим.